

La pobresa i la immigració a Granollers i el seu entorn

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2000

27

Resum: *Aquests darrers anys han estat caracteritzats per la bonança econòmica i per un creixement, fins i tot desmesurat, dels nostres pobles i ciutats. Però enmig d'aquest ambient la pobresa continua emergint. En relació amb el problema de la pobresa hi ha actualment el fenomen de la immigració, que pren cada vegada més força i exigeix amb urgència l'atenció, la cooperació i el diàleg per part de tots plegats. Des de fa molts anys Caritas Diocesana s'ocupa d'aquests col·lectius desafavorits i, a partir d'aquesta experiència i de les dades que n'hem pogut extreure, volem traslladar l'anàlisi que fem de la situació de la pobresa i de la immigració a Granollers, avui.*

1. Introducció

Les dades i la valoració que aquí presentarem de la pobresa i del fet de la immigració a Granollers i el seu entorn, són les que es desprenen del Servei que té Caritas a Granollers. El Servei és d'àmbit comarcal per a les persones que s'hi atenen, però les dades que oferirem són en concret referides a Granollers i el seu entorn més immediat, sobretot de Canovelles i les Franqueses del Vallès (Corró d'Avall i el Barri Bellavista).

Què vol dir això?, doncs que les dades que tenim no són exclusives ni suficients, explicarem el que ens arriba a nosaltres, però per fer una valoració àmplia del tema de la pobresa i la immigració caldria disposar d'altres fonts d'informació. Sens dubte, i primer de tot, la presència dels Serveis Socials d'aquests ajuntaments i la d'altres serveis especialitzats que ens ajudarien a matisar i a explicitar molts aspectes que es correlacionen i que dibuixen els diferents perfils de la pobresa avui a casa nostra.

També cal tenir molt present que fins i tot el món de la pobresa es mou pels efectes de l'oferta i la demanda, el que vol dir que les persones que nosaltres veiem se'ns apropen pel que oferim i això també provoca una relació directa entre les persones que atenem

i els projectes que tenim en aquesta ciutat i en aquests pobles (per exemple, el fet de tenir El Xiprer ens ha fet conèixer moltes persones de les que anomenem «sense sostre», o el fet que l'ajuntament tingui projectes concrets per a la gent gran, fa que ells coneguin aquest col·lectiu, del qual nosaltres, en canvi, no tenim dades).

28

També m'agradaria destacar que normalment en un servei com el de Caritas, ens arriben freqüentment i ràpidament les conseqüències i els efectes més nous de la pobresa. Això vol dir que els ajuntaments estan fent una feina important i han normalitzat en aquests darrers anys un munt d'ajuts i serveis que beneficien un nombre més ampli de ciutadans, però la rapidesa amb què es presenten noves situacions fa difícil mantenir l'atenció actualitzada i saber quines respostes cal activar a cada moment. Així, per exemple els llatinoamericans han passat en vuit mesos de ser un grup poc significatiu del col·lectiu migrant a esdevenir el grup majoritari, cosa que era imprevisible en el mes de desembre.

Per tal de fer una anàlisi més aprofundida de la realitat de la immigració, caldria disposar, també, de la informació de les mateixes associacions d'estrangers, de les escoles, dels serveis mèdics i de tots aquells que hi tenen relació directa.

També m'agradaria esmentar aquí la por que em fa de parlar d'aquest tema públicament, perquè per tractar de la pobresa i la immigració cal saber aportar a la reflexió i a les dades molta delicadesa i matís, i a vegades els conceptes econòmics no ajuden a ser prou fidels a la complexitat que presenten aquestes dues realitats de les quals ara parlarem: pobresa i immigració.

2. Definició de pobresa

Abans d'entrar directament a la definició cal dir que la pobresa és un concepte que ens parla d'una situació determinada relacionada amb la carència, la manca o l'escassetat del que és necessari per viure. Això vol dir de fet que la pobresa no existeix en genèric sinó que hi ha persones que la pateixen.

Els criteris per determinar qui és pobre, que Caritas segueix com a base per als seus estudis, no són aleatoris, són els que estableix la Unió Europea. Segons això és pobra la persona que disposa de la

meitat, o menys, de la renda mitjana disponible del país on viu. A l'Estat espanyol aquesta quantitat (llindar de la pobresa) està actualment entorn de les 47.000 ptes. mensuals per persona i mes (any 1999).

Per mesurar el nivell de pobresa en el cas dels grups familiars s'introdueixen unes modificacions, d'acord amb la tècnica universalment reconeguda de l'Escola d'Oxford, en el sentit següent: 70% d'aquesta quantitat (llindar de la pobresa) per als altres membres de la família majors de 14 anys i el 50% per als membres menors de 14 anys. En resum, a l'Estat espanyol, una família integrada per pare, mare i dos fills menors que tingui, entre tots ells, uns ingressos nets de 126.900 ptes. és considerada ja en el llindar de la pobresa, segons els criteris de la Unió Europea.

2.1 Nivells de pobresa

La situació de la pobresa no és homogènia ni coincideix exactament amb la situació de la població. La pobresa, però, per a una millor comprensió de la complexitat de situacions que es donen sociològicament, està dividida així:

Pobresa extrema: es troben en aquesta situació totes aquelles persones que només poden disposar del 15% o menys de la renda mitjana disponible en el conjunt de l'Estat espanyol.

Pobresa greu: cobren entre el 15% i el 25% de la renda mitjana.

Aquestes dues categories anteriors constitueixen la que s'anomena **pobresa severa**.

Pobresa moderada: cobren entre 25% i el 35% de la RDN.

Precarietat social: cobren entre el 35% i el 50% de la RDN.

Aquestes dues últimes categories conformen la denominada **pobresa relativa**

Hem exposat la definició de pobresa i els nivells de pobresa, aquesta sempre des de la vessant econòmica, que és la que determina la societat on vivim. Però hi ha molts altres aspectes que defineixen o intervien a crear una situació de pobresa: la malaltia,

la malaltia mental, les incapacitats personals i familiars, la manca de xarxes familiars i socials, la drogoaddicció i altres toxicomanies, la manca d'habitatge, etc. Tots aquests seran elements que haurem de tenir presents a l'hora de valorar la situació de les persones i determinar el grau de pobresa i que seran moltes vegades els determinats de la situació de marginació i exclusió en què viuen moltes persones.

La marginació i l'exclusió ens parlaria d'aquelles persones que la societat va deixant al marge sobretot perquè són improductives. El nou model de societat que tenim amb una estructura familiar més variable i unes relacions més anònimes ha portat a la desestabilització de tots uns grups de població que deriven cap a la malaltia mental, l'aparició creixent dels grups anomenats «sense sostre» i a la solitud dels més grans.

Per poder entendre també els nivells de pobresa de què hem parlat, em sembla important destacar aquí la dificultat que pateixen la quasi totalitat de famílies que veiem per poder fer front a la despesa fixa que suporta qualsevol unitat familiar avui i la desproporció d'aquesta despesa amb els ingressos fixos que tenen. Dit ràpidament, la despesa de l'habitatge, entenent per aquesta el lloguer i els subministraments, pot representar més del 70% del que s'ingressa: els lloguers en aquest entorn del que estem parlant estan entre les 50.000 i les 60.000 ptes. al mes, si afegim el cost del llum, l'aigua, les escombraries, les escales i altres, podem estar parlant d'unes 15.000 o 20.000 ptes. al mes. Si el qui ho ha de pagar disposa d'un sou baix, una PIRMI, o una pensió d'invalidesa, etc., aquesta despesa relacionada tan sols amb l'habitatge, desequilibra l'economia familiar i la fa dependre d'ajuts subsidiaris.

2.2 Immigració i pobresa

Per parlar de la relació entre pobresa i immigració, i malgrat que aquest no és el tema d'avui, cal fer una clara introducció al tema que ens porti a entendre que el procés migratori que estem vivint de persones del tercer món és conseqüència absoluta de l'estructura econòmica mundial i del fenomen de la globalització que empobreix països sencers. El col·lectiu d'immigrants que atenem actualment, evidentment són pobres segons la definició exposada. Els qui fa temps que van arribar acostumen a tenir unes nòmines baixes o un sou únic i els qui acaben d'arribar vénen sense diners i endeutats

pel cost del viatge. La dificultat per aconseguir la legalitat, que vol dir trobar treball, legalitzar-lo, anar a buscar el visat al seu país, etc., accentua les dificultats econòmiques i presenta aspectes que els no migrants no tenen, alhora que es criminalitza la immigració.

Amb tot, el col·lectiu migrant no acostuma a presentar, almenys en arribar, altres problemes vinculats a la marginació. Les persones provinents del Magrib i de l'Àfrica subsahariana pateixen els efectes de països empobrits d'anys i la seva gent malda per sortir-ne a títol personal com pot.

La immigració més nova, que la conforma sobretot el grup sud-americà provinent especialment de l'Equador i Bolívia, representa amplis grups d'una societat que es veu forçada a abandonar en massa el seu país a causa de la situació de desfeta econòmica total.

3. Anàlisi de dades

Presentem a continuació la memòria de dades concretes de Caritas de què disposem i dels recomptes de persones ateses entre els anys 1998, 1999 i 2000.

L'any 1998 es van atendre 344 famílies. L'any 1999 se'n van atendre 392 i en els primers 5 mesos (gener-maig) del 2000 s'han atès 354 famílies.

3.1 De les persones ateses

Referent a l'edat

- La població de 20 a 44 anys representa el 50% de les persones ateses, que passen l'any 1998 de ser el 39% al 2000 a ser el 50%.
- La població infantil es manté representant el 30% de la població atesa.
- Els adolescents, la població de 45 a 64 anys i la vellesa tendeixen a disminuir:

els adolescents:	1998 - 11%
	2000 - 8%
la població de 45 a 64 anys:	1998 - 11%
	2000 - 8'5%
la vellesa:	1998 - 4%
	2000 - 2'2%

Així, en relació amb l'edat, podem concloure que atensem més famílies joves i amb fills petits.

Referent a la tipologia de família

- Es manté el nombre de persones soles:
 - 1998 - 23%
 - 1999 - 17'8%
 - 2000 - 20'9%
- Les famílies nuclears són les majoritàries:
 - 1998 - 46%
 - 1999 - 60'4%
 - 2000 - 56'7%
- Les famílies monoparentals baixen significativament:
 - 1998 - 19'8%
 - 1999 - 13'2%
 - 2000 - 9'8%

Pel que fa a la tipologia de les famílies, doncs, podem concloure que es manté l'atenció a persones soles, sobretot per a les persones que són ateses des d'El Xiprer i per l'arribada de persones provinents d'Amèrica Llatina que vénen soles, tot i que deixen allí el cònjuge i fills. Les famílies nuclears són el grup més important. Les famílies monoparentals disminueixen percentualment, però no en nombres reals, ja que aquest any 2000, l'augment més significatiu ha estat de persones immigrants i aquestes procedeixen de famílies nuclears.

Referent a la nacionalitat

- De l'Estat espanyol:
 - 1998 - 46%
 - 1999 - 40%
 - 2000 - 30%
- De fora de l'Estat espanyol:
 - 1998 - 51'9%
 - 1999 - 58%
 - 2000 - 67%
- Procedència de les persones ateses per primera vegada l'any 2000 fins al 15 de setembre
 - Catalunya: 44
 - Resta de l'Estat espanyol: 42

Resta d'Europa: 4
Àfrica: 61 (39 són del Marroc)
Amèrica Llatina: 123 (30 de Bolívia, 74 d'Equador)
Iraq: 2

En l'aspecte de la procedència, doncs, és molt significatiu l'augment de l'atenció a persones nascudes fora de l'Estat espanyol i cal destacar la irrupció d'Amèrica Llatina. El col·lectiu africà continua arribant.

33

Referent a la situació laboral

- Es manté el 10% de població que treballa.
 - Augmenta el nombre de persones que no tenen feina:
 - 1999 - 28%
 - 2000 - 35%
- La població femenina és qui pateix més aquesta situació.
- Mestresses de casa:
 - 1999 - 7%
 - 2000 - 10%

La nova arribada migratòria, doncs, ha provocat l'augment de l'atur. D'aquesta població desocupada, és significatiu l'arribada de dones llatinoamericanes. Referent a l'augment de mestresses de casa, ho atribuïm als reagrupaments familiars, especialment de l'Àfrica, amb molts menors al seu càrrec, que impossibiliten també, trobar feina.

Referent als ingressos

- Augmenta la població sense ingressos:
 - 1999 - 60%
 - 2000 - 67%
- Persones amb prestacions:
 - 1999 - 10%
 - 2000 - 8%
- Persones amb ingressos:
 - 1999 - 10%
 - 2000 - 10%

Queda clar que predominen les feines a precari i amb ingressos inestables.

3.2 De les demandes/necessitats detectades

Demandes

Constatem que la demanda d'aliments tendeix a augmentar:

1999 - 259 demandes

2000 - 263 demandes (parlem de 5 mesos)

34

Es manté la tendència a créixer de la demanda d'activitats formatives, en totes les seves vessants: aprenentatge de la llengua, alfabetització, formació bàsica, que representen un 55% de la demanda.

Augmenta la demanda d'orientació laboral i feina. Lligat a la demanda de formació per a dones, es mantenen les demandes per a guarderies i beques de menjador a menors, que representen un 18% de la demanda. Les altres demandes més habituals fan referència a l'habitatge (diferents conceptes), demanda de roba, pròtesis, ortesis i material de rehabilitació.

Necessitats detectades

La manca d'ingressos i els ingressos insuficients augmenten en un 10%, que arriba actualment a ser una característica del 100% de la població atesa.

Referent a la població immigrant, les dificultats idiomàtiques i la carència d'una formació bàsica que impossibilita la inserció laboral es manté com un dels problemes presentats. És de destacar el gran augment de persones que no disposen dels permisos de residència i de treball, i que demanen feina (l'any 1999 eren el 2% i el 2000 eren el 10%). Pensem que aquest increment és provocat pel col·lectiu llatinoamericà, que per les seves condicions de llengua i formació, podrien accedir al món laboral directament. Les dones provinents d'Àfrica disposen més freqüentment del permís de residència però no de treball.

Es mantenen les necessitats lligades a la manca de salut: els problemes de malaltia mental i altres malalties representen un 18%. Tot i així, l'habitatge, l'alt cost dels lloguers és el determinant de la precarietat econòmica de la majoria de persones ateses.

4. Característiques de la immigració actual per zones de procedència

4.1 Magrib

Els primers a arribar foren els africans provinents del Magrib. Podem dir que els primers varen començar a arribar fa quinze anys. El major assentament es féu a Canovelles i a la Garriga. Aquest col·lectiu, segurament per qüestions de proximitat, ha mantingut fins a l'actualitat un flux permanent d'arribada. Actualment s'han assentat també a Granollers i a altres poblacions de la comarca. Tendeixen a agrupar-se en certs conjunts de blocs de pisos (pisos amb poques condicions i amb lloguers de menys cost, 40.000/45.000 ptes. mensuals).

Primer arribaven homes sols, ara, però, la majoria han anat fent reagrupaments familiars. Acostumen a viure la família nuclear, encara que, de vegades, poden tenir acollit algun parent. Parlen àrab i alguns coneixen el francès. Són majoritàriament musulmans. Un percentatge important treballa en el sector de la construcció.

4.2 Països subsaharians

Van començar a arribar a principis dels 90, però és des de 1995 que ha augmentat la seva arribada. Provenen bàsicament de Senegal, Gàmbia i Guinea.

És un col·lectiu de gent molt jove. El primer d'arribar, habitualment, és l'home, tot i que en els últims anys s'ha notat molt l'efecte del reagrupament familiar, amb fills de curta edat. En arribar conviuen en un mateix pis més d'una unitat familiar, per raons de subsistència. També arriben nois joves sols, que s'ajunten per compartir habitatge.

El major assentament és a Granollers, tot i que també hi ha un grup nombrós al barri Bellavista de les Franqueses. Al barri de Can Bassa trobem una notòria concentració, el que fa pensar que hi ha hagut un desplaçament de la gent que vivia en aquest barri cap a barris nous de Granollers, i això ha facilitat l'ocupació i la concentració d'aquest col·lectiu.

Tots ells parlen alguna llengua pròpia del seu lloc d'origen (*fulà, olf, sarajule*, etc.) i, habitualment, coneixen el francès o l'anglès,

segons el país que els va colonitzar. Són, majoritàriament, musulmans, però conserven creences de les seves religions animistes. També podem trobar alguns que són cristians. Treballen en els sectors industrial, de la construcció i l'agricultura.

4.3 Llatinoamèrica

Haviem atès ja fa anys algunes famílies llatinoamericanes, però d'una forma gairebé aïllada. Realment la seva manera d'arribar ha estat massiva i sobtada. Això s'ha repetit a la resta del Vallès i de la diòcesi de Barcelona i altres punts de l'Estat espanyol.

Arriben de diferents països, però cal destacar l'Equador, amb 74 famílies de les 123 que hem atès i Bolívia amb 30. El fet de l'arribada de l'Equador respon a un problema ja conegut lligat a la dolarització de la moneda del país i de l'haver entrat en una situació de bancarrota total.

A l'inici arribaven dones que buscaven futur en l'economia domèstica, després varen començar a arribar homes sols. Arriba primer un membre de la família. Arriben endeutats perquè quan marxen ja tenen deutes, el cost del viatge, els interessos i les màfies compliquen la situació (deute entre 1.500 i 3.000 dòlars).

Es situen com poden en pisos on hi conviu molta gent del seu país, però que la majoria de vegades s'han conegut aquí. Estan situats sobretot a Granollers i Canovelles. Són majoritàriament cristians i l'Església és el seu referent. Treballen en el servei domèstic les dones (internes). Els homes treballen en el que poden i la majoria tenen una situació d'irregularitat (ara comencen a arribar permisos de treball que cal anar a visar al seu país).

5. Valoració final

No sé si aquestes dades fan una fotografia aproximada del que està passant, però el que no podem ometre és que darrera de cada persona migrant hi ha una història personal de trencament amb la seva família primer, amb el seu país després, amb el seu costum, i fins i tot amb els seus colors i el seu paisatge. Un estudi del tema migratori per empíric que sigui, no pot oblidar que darrera de cada dada que hem donat s'hi amaga un drama de separacions de pares i fills ben menuts, de fills amb els seus grans que es queden a càrrec

dels petits i el drama de països que després de veure's a voltes espoliats pel primer món ara veuen l'espoli dels seus fills.

En una societat econòmicament expansiva com la del Vallès, la pobresa o les persones afectades per la pobresa continua essent-hi present, el que passa és que en canvia la fesomia i el perfil. Augmenten els col·lectius de persones malaltes mentals, així com els grups que han perdut el seu entorn familiar i social i que viuen en situació d'exclusió social. La immigració esdevé la protagonista d'aquesta situació que representa actualment el 70% de la població que atenem i la tendència iniciada en aquests anys, fa preveure que aquest creixement s'accentuarà.

Mercè Relats i Casas
Caritas Diocesana